

Yahya Kemal'in Şiirlerinde Zaman Ağlıyordu

– HaticeEğilmez · 23 Mayıs 2011

Şairler bazen dünyanın en bedbaht insanlarıdır. Çünkü onlar başka insanların önemsemedikleri birçok kederi en şiddetli haliyle yaşamışlardır gönüllerinde. Zamanın akıp geçmesi, çok güçlü bir rüzgâr hoyratlığıyla bizlerden bir şeyler alıp götürmesi, tek sermayemiz olan günleri bizden devşirmesi herkese aynı derecede acı vermeyebilir.

Üsküp'te -'kaybolan şehir' adını verdiği eski Osmanlı şehrinde- dünyaya gözlerini açmış olan, çok sevdiği annesini bu şehrin sinesine gömen Yahya Kemal hangi sebepten bedbaht olmasın? Üstelik akıncı cedlerinin kanı damarlarında dolaşırken, çocuk gözleriyle büyük bir devletin can çekişme yıllarına şahitlik etmişken.

"Üsküp ki Yıldırım Beyazıd Han'ın diyarıdır,
Evlâd-ı fâtiyhâna onun yadigarıdır.

Firûze kubbelerle bizim şehrimizdi o.
Yalnız bizimdi, çehre ve rûhiyle bizdi o.

Üsküp ki Şar Dağı'nda devâmıydı Bursa'nın
Bir lâle bahçesiydi dökülmüş temiz kanın.

Ben girmeden hayatı şafaklandıran çağa,
Bir sonbaharda annemi gömdük o toprağa." Kaybolan Şehir

Görülen geçmiş zaman ekini şimdiki zaman ekine tercih eden, "Biz İstanbul'da mekânı değil zamanı fethettik" diyen Yahya Kemal biliyordu ki bir şehri kaybederken sadece mekândan değil orada yaşanan zamandan da olursunuz. Mekân kaybolurken peşinden zamanı, orada yaşanmış hatıraları, hatta kendisine ait olan koca bir tarihi de sürükleyip götürür. Maddesiyle ve ruhuyla yalnızca bizim olan her şey artık bizim değildir zira. Evliyalara diyarı Bursa eskiden Üsküp'le devam ediyordu Balkanlarda. Kendisi için dökülen tertemiz kanlarımız bu şehri bir lâle bahçesine çevirmişti. Geçip giden zaman birçok şehrin gözlerimizin önünden kaybolmasına, sadece hafızalarda görünür olmasına yol açmıştı. Yahya Kemal çocukluğunu, ilk gençliğini ve annesini böyle bir şehre gömmüştü. Şiirlerinde görülen kedere bu his kaynaklık eder.

Dün, bugün ve yarın zamanın üç hali. Baş döndürücü bir akışla birbirlerine dönüşürler. Bir uykudan uyanmışlık hissi oluşturabilir insan zihninde bu akış, özellikle zamana madde gözüyle değil mânâ gözüyle bakıyorsanız. Yahya Kemal bu hissi yaşayabildiği için mazi en efsunlu, en güzel yüzüyle belirir onun mısralarında, mücerret bir zaman tünelinin içinden gülümser bize. Çünkü Yahya Kemal "tayı zaman" edebilmiştir, içinde bulunduğu ve şikâyetçi olduğu 20. yüzyıldan hicret edebilmiştir hayranı olduğu

çağlara. Mânâya önem veren Doğu'nun maddeci Batı karşısında görünürde de olsa mağlup olduğunu görüp üzülmektedir Yahya Kemal. Bu yüzden şimdiki zamandan şikâyetçidir. Bu yüzden mazinin güvenilir limanına iltica eder.

" Çık tayy-ı zaman et açılır her perde.
Bir devri geçir istediğin yerde.
Ben hicret edip zamanımızdan yaşadım,
İstanbul'u fethettiğimiz günlerde." Rubai

Yahya Kemal bu rubaisinde bir dostuna, dolayısıyla da hal-i hazırda muzdarip olan herkese tavsiyede bulunuyor. Zamanda mecazî bir yolculuğa çıkmalarını istiyor onlardan. Hangi devirde, hangi mevsimde yaşamak istiyorlarsa oraya taşınmalarını öğütüyor. Yahya Kemal Türk insanının ruhunu anlayabilmek için maziden ve maziye ait güzelliklerimizden kopmamamız gerektiğini savunmaktadır. Bu manada Türk milletinin ruhunu yansıtan eski musikimizi anlayamayanları ve eleştirenleri kınar: "Çok insan anlayamaz eski musıkîmizden/ Ve ondan anlamayan anlamaz bizden"

Türk edebiyatının en lirik şairlerinden biri olan Yahya Kemal'deki "geri dönmek arzusu" ideolojik etkilerle kaleme alınmamıştır. Ondaki bu şiddetli his tamamen ferdî, felsefik ve romantik bir özellik göstermektedir. Nihat Sami Banarlı Yahya Kemal'deki mazi sevgisinin ideolojiden uzak oluşunu şöyle açıklamaktadır: " Yahya Kemal yaratılışı ve bir de içinde bulunduğu siyâsî atmosferin icabı, rehber olmak, müşid olmak iddialarından uzak duran adamdı. Başta en büyük sevgilisi şiir olmak üzere, sanatı, herhangi bir ideolojiye âlet etmek tarafdârı değildi. Bütün varlığıyla sevdiği vatani, milleti, milletinin asil ve temiz Türkçesi yüksek duygu ve düşüncelerini, şiirine ancak nasihat vadisine yönelmeden; hâlis şiir gibi, halis bir sevgi ve felsefeyle işlerdi."

Yahya Kemal için Türk millî tarihi oldukça önemli bir mevzuudur. Bununla birlikte 1071 Malazgirt zaferi öncesini "kablettarih" yani "tarih öncesi devir" olarak değerlendirirken Osmanlı devrini şiirlerinde destanlaştırmıştır. Her saat, her dakika Osmanlı'nın fetih devirlerinde yaşayan şair hülyalarında sık sık bu yıllara gidip birçok hadiseyi yerinde izlemiştir. Onun şiirlerinde her an bir savaş resminin içine dalmamız mümkündür. Yavuz Sultan Selim Han'ın gözlerinin önünde ok atan Bektaş Subaşını sadece vezir, mollalar, ağalar, beyler seyretmez. Yahya Kemal de seyrediyor, biz de seyrediyoruz. Bu okun çıkardığı sesi sadece onlar duymaz. Yahya Kemal de duyar, biz de duyarız. Her şairin harcı değildir Böyle bir manzarayı, böyle bir zamanı tarif etmek, bir anda zamanda gezintiye çıkabilmek. Üstelik okurlarını da peşine takarak:

"Yavuz Sultan Selim Han'ın önünde
Ok atan ihtiyar Bektaş Subaşı
Bu yüksek tepeye dikti bu taşı,
O Gâzi Hünkâr'ın mutlu gününde.

Vezir, molla, ağa, bey takım takım,

Güneşli bir nisan günü ok attı.
Kimi yayı öptü, kimi fırlattı;
En er kemankeşe yetti üç atım.

En son Bektaş Ağa çöktü diz üstü.
Titrek elleriyle gererken yayı,
Her yandan bir merak saldı alayı,
Ok uçtu, hedefin kalbine düştü.

Hünkâr dedi: "Koca! Pek yaman saldın!
Eğerçi bellisin benim katımda,
Bir sır olsa gerek bu ilk atımda,
Bu sihirli oku nereden aldın?"

İhtiyar, elini bağrına soktu,
Dedi ki: "İstanbul muhasarası
Başlarken aldığım gazâ yarası
İçinden çektiğim bu altın oktu!" Ok

Hikâyenin sade ve olaya yönelik üslubuyla dile getirir Yahya Kemal, İstanbul muhasarasında yaralanan ihtiyar bir gazinin Yavuz Sultan Selim Han'ın önünde ok atışını. Bu cesur ve iman sahibi adam gazâ yarısından çekip çıkardığı altın okla hedefi vurmuştur. Zaman onun titreyen elinden fırlattığı okla tam kalbinden yaralanmıştır. Böylelikle hem şairin, hem okuyucunun, hem de kendisinin hıncını almıştır hiç kimseye acımayan zalimler zalimi zamandan.

Süleymaniye'de Bayram Sabahı isimli şiirde Yahya Kemal Osmanlı Devleti'nin zaferlerle dolu günlerinden söz eder. Şair bu mısralarda maziyle o kadar iç içedir ki gökyüzüne kulak verdiğiğinde fetihlerde kullanılan topların seslerini işitir. Mazide yaşanmış vak'aları anarak şimdiki zamana taşır onları:

"Gökte top sesleri, bir bir, nerelerden geliyor.
Mutlaka her biri bir başka zaferden geliyor.
Kosva'dan, Niğbolu'dan, Varna'dan, İstanbul'dan...
Anıyor her biri bir vak'ayı heybetle bu an;
Belgrad'dan mı? Budin, Eğri ve Uyyar'dan mı?
Son hudutlarda yücelmiş sıra dağlardan mı?" Süleymaniye'de Bayram Sabahı

Yahya Kemal fetih günlerinin hayranıdır. Bizim İstanbul'u fethettiğimiz mutlu günü görememenin üzüntüsünü yaşar daima. Aradan beş yüz sene geçmesine rağmen o manzarayı hayâl ettikçe gözlerinin önünden Haliç'e indirilen gemiler, bu gemileri karadan kol kuvvetiyle çeken askerler geçer. Her birini hürmet ve huşu ile seyreder. Yüz binlerce meleğin kanat çırparak uçmaları, o kutlu kumandana ve

askerlerine yardım için semadan saf saf inmeleri sadece bu fetih gününün şahidi olan Üsküdar'a değil, tertemiz dimağıyla milletine ve milletinin şanlı tarihine aşık olan Yahya Kemal'e de ayandır. Buna rağmen gıpta eder Üsküdar'a ulu bir rüyayı görenlerin şehri olduğu için:

"Üsküdar, bir ulu rüyayı görenler şehri!
Seni gıptayla hatırlar vatanın her şehri,
Hepsi der: "Hangi şehir görmüş onun gördüğünü?
Bizim İstanbul'u fethettiğimiz mutlu günü!" İstanbul'un Fethini Gören Üsküdar

Maziye ait sesler ve görüntüler acaba uzay boşluğunda tamamen kaybolup giderler mi? Yoksa bir yerlerde asılı kalıp onları yakalamamızı mı beklerler? Bilinmez. Fakat Yahya Kemal bir ömür boyu mazinin peşinde koşmuştur. Hem de salt kendisine ait olmayan, Türk milletinin bütününe ait olan bir mazinin peşinde koşmuştur. Osmanlı Devleti'nin birçok coğrafyasında özellikle Anadolu'da ve Balkanlarda yaşanan her macera onun şiirlerine konu olmuştur. Mohaç ovasında şehit düşen, Tuna boylarında at koşturan, İstanbul surlarına Türk bayrağını çeken cedlerimizi unutmaz. Onların kanlarının damarlarında dolaştığını hisseder. Bu his o kadar güçlüdür ki onlardan söz ederken "biz" zamirini kullanır:

" Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik,
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik.

Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı: İlerle!
Bir yaz günü geçtik Tuna'dan kafilelerle.

Şimşek gibi bir semte atıldık yedi koldan,
Şimşek gibi Türk atlarının geçtiği yoldan.

Bir gün dolu dizgin boşanan atlarımızla
Yerden yedi kat arşa tırmandık o hızla...

Cennette bugün gülleri açmış görürüz de
Hâlâ o kızıl hâtıra titrer gözümüzde!

Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik,
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik." Akıncı

Şüphesiz ki sadece akıncı beyleri değil o gün Tuna'yı çocuklar gibi mutlu geçen. Yahya Kemal de bin attan birine binmişti, bu atların üstünde yedi kat arşa kanatlanmıştı. Cennette gülleri açmış görenlerin içinde o da vardı. Bu hatıra o kadar canlıydı ki onun zihninde beylerbeyinin "İlerle!" nidası kulaklarında yüzlerce yıl sonra bile çınlamaktaydı. İhtimal ebedde açan güllerin kokusunu da duymaktaydı.

Cennet kapısından geçen akıncıların türküsünü söylemek, onların kanat şakırtılarını her an kalbinde duyarak yaşamak her şaire vergi olmasa gerek. Bu onura nail olabilmek için binlerce çileli gün yaşamış olmalı Yahya Kemal. Yalnızca duyan yaşar fıkrine, yalnızca duyan yanar fıkrini de eklemesinden tahmin ediyoruz bizler onun bu derece yoğun bir tarih bilincine sahip olurken çok acılar çektiğini. İnsanlık tarihinden biliyoruz ki yanmadan pişmek, ateşin harlı nefesini teninde ve ruhunda duymadan olgunluğa erişmek mümkün değildir.

" Bizdik o hücumun bütün aşkıyla kanatlı;
Bizdik o sabah ilk atılan safta yüz atlı.

Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle,
Canlandı o meşhur ova at kişnemesiyle!

Fethin daha bir ülkeyi parlattığı gündü;
Biz uğrunda can verdiğimiz yerde göründü.

Gül yüzlü bir afetti ki her pûsesi lâle;
Girdik zaferin koynuna, kandık o visale!

Dünyaya veda ettik, atıldık dolu dizgin;
En son koşumuzdur bu! Asırlarca bilinsin!

Bir bir açılırken göğe, son def'a yarıştık;
Allah'a giden yolda meleklerle karıştık.

Geçtik hepimiz dört nala cennet kapısından;
Gördük ebedî cedleri bir anda yakından!

Bir bahçedeyiz şimdi şehitlerle beraber;
Bizler gibi ölmüş o yiğitlerle beraber.

Lâkin kalacak doğduğumuz toprağa bizden
Şimşek gibi bir hatıra nal seslerimizden!" Mohaç Türküsü

Osmanlı Devleti'ni dünyanın en uzun ömürlü devleti yapan bir tılsım vardı. Yahya Kemal'i derinden etkileyen bir tılsımdı bu. Mazinin temiz şehit kanlarıyla yazılmış sayfalarından okunan bir tılsım. Uçsuz bucaksız ovalardan, dünya ile ukbanın buluştuğu zamanlardan, cennete uçan yiğitlerin kanatlarından duyulan bir tılsım. Bu tılsım yüzünden maziye gönül vermiş, hal-i hazırda hicret etmiş bir şairdi Yahya Kemal. Mohaç'ta son koşusuna çıkan akıncı beyleri sırlarını ona bu sebeple açmış olmalılar.

Yahya Kemal'deki tarih tutkusu bugünün anlaşılması için mazinin bilinmesi gerektiği fikri esasına dayanmaktadır. Ona göre tarihten habersiz milletler geleceğe güvenle bakamazlar tıpkı hiçbir ağacın kökü olmadan ayakta duramayacağı gibi. Bazı çağdaşları millî tarihimize ideolojik değil romantik bir gözle baktığı için onu eleştirmişlerdir. Mesela Türk milliyetçiliğinin ideolojik temellerinin kurucularından birisi olan Ziya Gökalp Yahya Kemal'e hitaben şöyle seslenmiştir: "Sen hep maziden bahsediyorsun çünkü Osmanlı eserleri camiler, çeşmeler vs. Harabisin harabatisin." Yahya Kemal de şu mısralarla cevap vermiştir bu iddiaya: "Ne harabiyim ne harabatıyım / kökü mazide olan atiyim."

Bilinçaltı, zaman ve rüya kavramları Yahya Kemal'in his ve fikir dünyasında önemli yerlere sahiptir. Bu ruhsal tablonun gerçeklerden habersiz olmakla ya da şimdiki zamanı bilmemekle bir alâkası yoktur. Bilakis o " Geçmiş Halde Yaşamak" iddiasındadır. Ölçsüz batılılaşma paranoyasına kapılmış olan bütün doğu milletlerine dargın olması, 20. yüzyıl cumhuriyet Türkiye'sinde Osmanlı rüyasını görmesi hep bu iddiasının tezahüründen ibarettir.

"İstanbul'u Fetheden Yeniçeriye Gazel" isimli şiirinde Türk neferinden Allah'ın aslanı olan Ali'nin pençesi aşkına küfre vurmasını isteyen de hep o iddiadır. Firenk'in başının Türkler önünde eğilmesini hayâl eden de:

Vur pençe-î Alî'deki şemşîr aşkına
Gülbangi âsumânı tutan pîr aşkına
Ey leşker-î müfettihü'l-ebvâb vur bugün
Feth-î mübîni zâmin o tebşîr aşkına
Vur deyr-i küfrün üstüne rekz-î hilâl için
Gelmiş bu şehsüvar-ı cihangîr aşkına.
Düşsün çelengi Rûm'un eğilsün ser-î Firenk
Vur Türk'ü gönderen yed-i takdîr aşkına
Son salvetinle vur ki açılsın bu sûrlar
Fecr-î hücum içindeki Tekbîr aşkına" İstanbul'u Fetheden Yeniçeriye Gazel

Yahya Kemal mü'min ve mütevekkil bir milletin ferdi olmakla övünürdü. Ondaki millet sevgisi ve dinî hassasiyetlere hürmet hissi şiirlerindeki zaman kavramını da etkilemiştir. Onun şiirlerinde bayram sabahı kılınan namaz, ramazan ayında bin bir şükürle açılan oruç kutsal zamanları işaret etmektedir. İstanbul'un fakir Türk semtlerini tasvir ederken sanki bu mekânları değil bu mekânlarda geçen içtimai ve dinî bir çehreye sahip anları tasvir etmektedir.

"İftardan önce gittim Atik- Valde semtine, Kaç defa geçtiğim bu sokaklar, bugün yine, Sessizdiler. Fakat Ramazan mâneviyeti Bir tatlı intizâra çevirmiş sükûneti; Semtin oruçlu halkı, süzölmüş benizliler, Sessizce çarşıdan dönüyorlar birer birer; Bakkalda bekleyen fıkârâ kızcağızları Az çok yakında sezdiriyor top ve iftarı. Meydanda kimse kalmadı bütün bütün; Bir top sesiyle bu sahilde bitti gün. Top gürleyip oruç açılan lahzadan beri, Bir nurlu neş'e kapladı kerpiçten evleri." Atik- Valde'den İnen Sokakta Yahya Kemal'in resmettiği Müslüman semtinde sakin bir iftar vakti yaşanmaktadır. Ramazan ayının manevî atmosferinde her yer sessizliğe bürünmüştür. Sükûnlu bir intizârı yaşayan semt halkı iftardan önce oruçtan sararmış benizleriyle çarşıdan evlerine dönmüş, bu dönüşle birlikte meydanda hiç kimse kalmamıştır. İşte bu anda iftar

topunun gür sesiyle gün sona erer, kerpiçten yapılmış evler zamanın karşısında nurlu bir neşeyle tebessüm eder. Büyük Şair, Süleymaniye'de Bayram Sabahı isimli şiirinde de ulu bir mâbedde çok sevdiği milletin fertleriyle paylaştığı mübarek bir anı sonsuzlaştırmaktadır.

"Artarak gönlümün aydınlığı her saniyede, Bir mehâbetli sabah oldu Süleymaniye'de. Kendi gök kubbemiz altında bu bayramsaati, Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi Yer yer aksettiriyor mavileşen manzaradan, Kalkıyor tozlu zaman perdesi her an aradan. Duyulan gökte kanad, yerde ayak sesleridir."

Süleymaniye'de Bayram Sabahı Yahya Kemal Süleymaniye Camii'nde, bayram namazı kılan cemaatin arasında, sabahın ilk ışıklarıyla birlikte gönlüne her saniye dolan bir aydınlığı hisseder. Süleymaniye Camii'nin kubbesine baktığında Türk milletinin dokuz asır boyunca Anadolu'da, Balkanlar'da, Akdeniz'de yaşadığı kutsal bir ülküye hizmet eden macerayı seyrederek. Bu seyir onun gözlerindeki tozlu zaman perdesini kaldırır. Böylelikle gökyüzünden yere kanat seslerinin inişini, yeryüzünden göğe ayak seslerinin yükselişini hissedebilir.

Yahya Kemal şiirlerinde zaman kavramını değerlendirirken milletini ve içinde yaşadığı cemiyeti kapsayan muhafazakâr zihniyetinin ve gelişmiş tarih bilincinin yanı sıra şahsî duyarlılığıyla da hareket eder. O, şahsî duyarlılıkla yazdığı şiirlerinde zamana rindane bir bakış açısıyla yaklaşır. Yahya Kemal'in his dünyasında mazi kaybedilmiş günlerin loş mahzeni olduğu için hüznü eş anlamlıdır. Bir su gibi akan zaman onu alıp dönülmez bir akşamın koynuna atmıştır. Ömrün bitimini gösteren bu son fasıldan artık dönüş de yoktur. Şimdi sadece tek seçeneği vardır şairin geniş kanatları boşlukta simsiyah açılan ve arkasında güneş doğmayan büyük bir kapıdan geçerek bitmeyen sükûnlu bir geceye ulaşmak:

" Dönülmez akşamın ufkundayız vakit çok geç.
Bu son fasıldır ey ömrüm nasıl geçersen geç!
Cihana bir daha gelmek hayâl edilse bile,
Avunmak istemeyiz böyle bir teselliyle.
Geniş kanatları boşlukta simsiyah açılan
Ve arkasında güneş doğmayan büyük kapıdan
Geçince başlayacak bitmeyen sükûnlu gece.
Gurûba karşı bu son bahçelerde, keyfince,
Ya şevk içinde harâb ol, ya aşk içinde gönül!
Ya lale açmalıdır göğsümüzde yâhud gül." Rindlerin Akşamı

Hem milletin hem de kendisinin mazisine özlemlerle bakan Yahya Kemal için hicranlı hayat sonu gelmeyen matemlerle doludur. Gelecek zaman ise onun zihninde yalnızca ölüm ve hayatın gurubu olan ihtiyarlık olarak belirginleşmektedir. Onun şiirlerinde geleceğe dair bir beklentiye rastlanmaz. Kırgın gönlü hatıralarına o kadar bağlıdır ki artık gelecekte bir kerem beklememektedir. Bu ruh hali dünyadan mecazen uzaklaşmak manasına gelmektedir:

"Kâildir o insan ki yaşar hatıralarla;
Bir başka kerem beklemez artık gelecekten;
Her an doludur gözleri canan ve baharla,
Kâm aldı bilir kendini, ömründe, felekten" Bir Dosta Mısralar

Geçip giden zaman Yahya Kemal'e Sessiz Gemi adını verdiği ölümü hatırlatır. Ona göre insan meçhule giden bir gemiye binerek sessizce dünya limanından ayrılır. Rıhtımda kalan insanlar nemli gözlerle ufka bakarlarırken gidenlerin geri gelmeyecekleri, aksine bir gün kendilerinin de bu gemiye binecekleri gerçeğini bilmemezlikten gelmektedirler. Oysa sevdikleri insanların bir bir göçüp gitmeleri, onlarla ilgili alınan acı haberler kendileri için de kaçınılmaz sonun yaklaşmakta olduğunu bildirmektedir. Yahya Kemal önceleri bu halden rahatsız olurken zamanla kadere teslim olup ölüm karşısında sakin bir tavır almaktadır. Çünkü hayatın akışını izleyenler bilmektedir ki dünyaya gelen her nesil bir gün gidecektir. İnsanların hayatını öğüten zaman isimli bir çark hiç durmadan işlemektedir.

Sevdiklerim göçüp gidiyorlar birer birer,
Ay geçmiyor ki almayayım gamlı bir haber.

Kalbim zaman zaman bu haberlerle burkulu;
Zihnim düşünmeden dağınık, gözlerim dolu.

Kaybetti asrımızda ölüm eski hüznünü.
Lakayd olan mühimsemiyor gamlı bir günü.

Çok şey bilen diyor: "Gidecek her gelen nesil!
Ey sade dil! Bu bahsi hayatında böyle bil!

Hiç durmadan hayat öğütür devreden bu çark.
Ölmek sırayladır, sıralanmakta varsa fark!" Duyuş ve Düşünüş

Maziye düşünerek avunan Yahya Kemal hal-i hazırda baktığında bütün dünyanın maddeye büründüğünü görüp üzülür. Şairin kendisi ihtiyarlamış, dünya bambaşka bir hâlete bürünmüştür. Eskiden ona heyecan veren mekânlar bomboş görünmektedir artık. 20 yüzyılın maddeci görüşünü benimseyen insan nesli ise kendisini başka canlılardan ayıran ruhu reddetmektedir. Bu acıklı tablo Yahya Kemal'de ömrünün ve âlemin sonunun geldiği hissini uyandırır:

"Bu def'a farkına vardım ki ihtiyarlamışım.
Hayatı bir camın ardında gösteren tılsım
Bozulmuş anlıyorum çıktığım seyahatte.

Cihan ve ben deęiliz artık eski hâlette.
Mısır ve Suriye pek genç iken, hayâlimdi;
O ülkelerde gezerken kayıtsızım şimdi.
Bu gözlerim medeniyetlerin bıraktığını,
Beş on yıl önce, görür müydü böyle taş yığını?
Bugünse yeryüzü hep madde, her ufuk maddî.
Demek ki âlemin artık göründü serhaddi." Yol Düşüncesi

Yahya Kemal'e göre hayatın gençlik yılları ülfet, yaşlılık yılları uzlet demektir. Ülfet belalı bir şeydir, uzlet ise sıkıntılıdır. Son yıllarını insanoğlu nasıl geçireceğini dahi bilemez. Halbuki bilinen bir gerçek vardır son uykusuna dalmaya hazırlanan kişiler dünya karşısında artık kayıtsızlaşmışlardır. Çünkü yaşamak macerasını görüp geçirenler bir süre sonra hülyalarını kaybetmektedir. Hülyası kalmayan hayatın ise zevki kalmamış demektir. Onun şu meşhur sözü de zaten bu manaya gelmektedir: "İnsan hayal ettiği müddetçe yaşar."

"Ülfet belalı şey, fakat uzlet sıkıntılı,
Bilmem nasıl geçirmeliyim son beş on yılı.
İnsanlar anlaşıldı. Cihanın da sırrı yok,
Kalsaydı terkeşimde bugün tek bir altın ok
En tatlı bir hayal için atmazdım ufkuma.
Dalsın yakında gözlerim artık son uykuma.

'Yalnız duyan yaşar' sözü derler ki doğrudur.
'Yalnız duyan çeker' derim, en doğru söz budur.
Gördüm ve anladım yaşamak macerasını,
Bakiyse ruh eğer dilemezdim bekâsını.
Hülyası kalmayınca hayatın ne zevki var?
Bitsin, hayırlısıyla, bu beyhude sonbahar!

Ölmek değildir ömrümüzün en feci işi,
Müşkül budur ki ölmeden ölür kişi." Düşünce

Yahya Kemal'in şiirlerinde yılın her mevsimi, günün her saati ince bir duyarlılıkla işlenir. Zamana ait hiçbir hususiyet onun şiirlerinde unutulmamıştır. Şiirlerinden hangisine dönüp baksanız zamanın izleri kendisini hissettirmektedir. Zira Yahya Kemal gibi ruha ve manaya önem verenler için zamanın her türlü hali, üzerinde kafa yormaya değer bir özellik göstermektedir. Ölümü ve matemi hatırlatan kış mevsimi onun dimağında Kar musikileriyle yer eder. Böylelikle hiç kimsenin duymadığı bir besteyi dinlemek ona nasip olur." Bin yıldan uzun süren bir gecenin bestesidir bu/ Bin yıl sürecek zannedilen kar sesidir bu" diyerek soğuk bir mevsimin ruhunda uyandırdığı hissi dile getirir. Sonbahar ise gelişikle yazı veda

etmesi gerektiğini hatırlatır Şair için sokakta gördüğü ihtiyarlar geçen sonbaharların sembolüdür, kısalan günler ona ömrün bitmekte olduğu gerçeğini öğretmektedir.

"Günler kısaldı. Kanlıca'nın ihtiyarları
Birbir hatırlatmakta geçen sonbaharları.

Yalnız bu semti sevmek için ömrümüz kısa...
Yazlar yavaşça bitmese, günler kılmasa..." Eylül Sonu

Sonbahara ait şu mısralar da hepimizin aşınası olduğu bir hüznün izlerini taşıyor:

"Fani ömür biter, bir uzun sonbahar olur.
Yaprak, çiçek ve kuş dağılır, târumâr olur.
Mevsim boyunca kendini hissettirir vedâ;
Artık bu dağdağayla uğuldar deniz ve dağ.
Yazdan kalan ne varsa olurken haşır neşir;
Günler hazinleşir, geceler uhrevileşir;
Teşrinlerin bu hüznü geçer tâ iliklere.
Anlar ki yolcu, yol görünür serviliklere." Sonbahar

Bahar ve yaz Yahya Kemal'in şiirlerinde özlenen gençlik günlerini gösterir. Gerçek sebebini tam olarak sadece kendisi biliyordu ki onun bahar ve yaz ümidi yoktu. Bu iki güzel mevsimden söz ederken hep yitip giden bir hülyadan söz eder gibi söz ediyordu. Bir şiirinde bahardan söz ederken " İri bir zümrüt içindeydi bahar" ifadesini kullanmıştır. Yaz mevsimini ise "Rüya gibi bir yazdı" ifadesiyle taçlandırmaktadır.

"Şafaktan önce uyandım, bahar odamdaydı.
Mayıs, çiçekleri etrafa öyle bir yaydı.
Ki varlığım büyülenmişti en derin hazla.
Cihanda lezzet alınmaz bu duygudan fazla" Modada Mayıs.

Özetle Yahya Kemal zaman karşısında her fani gibi takatsiz ve savunmasızdır. Hayatın her alanında görülen değişim onun zihninde olumsuz çağrışımlar bırakır. Hem kendisinin hem milletin mazisinde, hatıraların gölgesinde yaşamayı tercih eder bu yüzden. Bu tercih onun şiirlerinde ideolojik temellere oturtulmamıştır; tamamen içtimai, ferdî ve romantik bir nitelik taşımaktadır. Gerek çocukluğunda gerekse gençliğinde her türlü melâle aşına olan Yahya Kemal zaman kavramına rindâne ve şairâne bir gözle bakar. Onun için mazi hülyalardan ve daima hatırlanan güzel günlerden ibarettir. Hal-i hazır kederli gönlünü teselliden uzaktır. Gelecek ise ihtiyarlığı ve ölümü hatırlattığı için hiçbir neşeli vaadde bulunamamaktadır.